

RAZGOVORI V GLASSBORU

Ob robu izrednega zbora Združenih narodov, o katerem se je prvotno zdelo, da bo ostal samo jalova epizoda v na novo razgreti propagandni vojni med Vzhodom in Zahodom, katero je sprožil kratek, pa trd spopad med Izraelci in Arabci, je prišlo pretekle dni do dogodka, ki bo imel lahko za ves svet zelo blagodejne posledice — do osebnih razgovorov med Johnsonom in Kosiginom. Potem, ko je zavel že skozi ves svetovni tisk in radio hladen val pesimizma, ker se je zdelo, da Kosigin odklanja osebni sestanek z ameriškim predsednikom, je vendarle prišlo pretekli petek do sestanka med vodilnima državnikoma obeh največjih sil sveta v mestecu Glassboro v ameriški državi New Jersey. Tako je to doslej popolnoma neznano mestoce nenadno zaslovelo po vsem svetu.

DVA RAZGOVORA

Razgovor med ameriškim predsednikom in predsednikom sovjetske vlade je trajal kar pet ur in že samo to dejstvo je dovolj jasno razodelo, da ni bil samo formalen. Še bolj pa je to poudarilo dejstvo, da je Kosigin predlagal ob koncu razgovora celo še drug razgovor, do katerega je prišlo potem v nedeljo zvečer spet v Glassboru, v hiši predsednika tamkajšnje univerze Thomasa Robinsona, katero so ameriški tehniki v noči pred prvim sestankom opremili z napravami za umetno klimo, da sta se državnikoma med razgovori bolje počutila.

Na vprašanje, zakaj sta si izbrala ravno Glassboro, je možno odgovoriti, da zaradi tega, ker leži to mestoce nekako na sredi poti med New Yorkom, kjer je bival Kosigin, in Washingtonom, kjer ima Johnson svojo uradno bivališče, da je bilo tako poskrbljeno za njun prestiž. Že eno minuto potem, ko so javili, da bo sestanek v Glassboru, je bilo na poti tja že na stotine časnikov in radovednežev, ki so bili ob tisti priči planili v svoje avtomobile ali helikopterje, da bi ne zamudili ničesar od te svetovne senzacije. V nedeljo pa je bilo v Glassboru nad 50.000 obiskovalcev (mestec ima samo 10.000 prebivalcev).

V resnici je pomenil ta razgovor med Kosiginom in Johnsonom svetovno senzacijo prve vrste — bil je prvi osebni sestanek med najvišjima predstavnikoma obeh velesil po sestanku med Kennedyem in Hruščevom l. 1961. Senzacija je bil ta sestanek tudi zato, ker je prišlo do njega prav med novo krizo v ameriško-sovjetskih odnosih, ki se je pojavila zaradi vojne na Bližnjem vzhodu, in ravno med Podgornjevim obiskom pri Nasserju.

O ČEM STA RAZPRAVLJALA

Johnson in Kosigin sta razpravljala na prvem sestanku v petek popoldne o Bližnjem vzhodu, o Vietnamu, o zaustavitvi šir-

jenja atomskega orožja in o tem, da naj bi se obe državi odrekli gradnji dragega omrežja za izstreljevanje protiraketnih izstrelkov. Ni sicer čisto točno znano, o čem sta govorila, ker sta se razgovarjala med štirimi očmi, samo v spremstvu tolmačev. Vendar pa je po vsem, kar se je zvedelo iz njima najbližjih krogov, gotovo, da so bila pri tem razgovoru z »odprtim dnevnim redom« obravnavana zgoraj omenjena vprašanja, ki so trenutno najvažnejša v ameriško-sovjetskih odnosih.

Seveda bi bilo naivno pričakovati, da je možno ta vprašanja rešiti v nekajurnem razgovoru med dvema, četudi najvišjima državnikoma. Rešena niso bila seveda niti na drugem razgovoru in tega tudi ni nihče pričakoval. Mnogo pa je že to, da sta državnikoma o tem razpravljala v »prijaznem vzdušju«, na katero so opozorila vsa poročila iz Glassbora. Kako neprijetno je to tistim, ki ščuvajo na tretjo svetovno vojno, posebno Kitajcem, je razvidno iz besnih komentarjev v Pekingu, ki so takoj obdolžili sovjetskega ministrskega predsednika klečeplazenja pred Johnsonom.

MRZLA PRHA ZA VROČEGA NASSERJA

Gotovo je tudi, da sta pomenila ta razgovora v Glassboru mrzlo prho za Nasserja in njegove, ki si ne želijo drugega, kakor da bi si Združene države in Sovjetska zveza skočile v lase zaradi njih. Namesto tega pa razgovor med štirimi očmi in stiski rok ter prijazni nasmehi med Kosiginom in Johnsonom v ameriškem mestecu. Za Podgornija na obisku v Kairu so bile to gotovo težke ure, ko je moral pomirjevati Nasserja in mu prikazovati ves dogodek iz takega zornega kota, da se ni zdel preveč neugoden za Arabce. Vsekakor pa je stalo to Sovjete najbrž nekaj sto milijonov rubljev nove pomoči Egiptu.

Sestanek v Glassboru sta popolnoma upravičila našo ugotovitev v zadnjem uvodniku v našem listu, da želijo velike sile mir na Bližnjem vzhodu in da ni niti Sovjetski zvezi niti Združenim državam do tega, da bi prišlo tam do zapletljajev, ki bi lahko sprožili kako širšo vojno. Pomen razgovorov v Glassboru je dejansko prav v tem, da so nedvomno potrdili to miro-

(Nadaljevanje na 2. strani)

ŠIRŠA OBZORJA ZA TRST

Osrednji politični dogodek v krajevnem merilu je te dni prav gotovo bilo poročilo političnega tajnika tržaške Kršč. demokracije Guida Botterija na 24. strankinem kongresu. Njegova izvajanja niso važna samo zato, ker nakazujejo bodočo smer politične stranke z največjimi odgovornostmi v Trstu, temveč tudi zato, ker potrjujejo, da je stranka tržaških italijanskih katoličanov, kot upamo v svoji veliki večini, obračunala s konservativnimi in z nacionalističnimi usedlinami iz preteklosti, ki so tako hudo pogojevale in omejevale pravilno razumevanje tukajšnje stvarnosti in s tem perspektivno nujno hromile moč njene politične akcije, čeprav to ni bilo dozda vedno razvidno iz vsakokratnih volilnih izidov.

Popolnoma umestno se je Guido Botteri po našem prepričanju spomnil v svojem poročilu daljnovidnih razmišljanj Francesca Ferrarija, voditelja leve struje nekdanje italijanske Ljudske stranke, predhodnice sedanje KD, ki je med vojno v izgnanstvu v New Yorku med drugim napisal: »Po vojni bo nastal težak in nevaren položaj. Ljudske množice bodo hotele imeti svoj delež v gospodarstvu in politiki (do česar imajo pravico). Plutokracije in buržoazije bodo reagirale. Vse bodo postale krščanske in katoliške zato, da dobijo cerkveno podporo in začno z reakcijo. Jaz sem star in mi morda ne bo dano, da bi videl krize. Toda katoličani naj o tem razmišljajo in naj pazijo, da se še en-

krat ne postavijo na stran reakcije in protidemokratičnih sil, ki so vedno izkoriščale vero in hkrati grešile proti morali.«

Kdor pozna poveljni politični razvoj v Italiji, bo gotovo priznal, da so to bile naravnost preroške besede, čeprav je treba priznati, da je bil takšen razvoj predvsem posledica poveljnega objektivnega stanja, ki ga je označevalo ozračje »hladne vojne«, in ni bil toliko ter samo odvisen od volje italijanskih, politično angažiranih katoličanov. Toda za Trst Ferrarijeve besede popolnoma drže, saj je bilo tu bolj kot drugod po Italiji razvidno, da so bili kvantitativni uspehi Kršč. demokracije posledica neomejene, a preračunane podpore buržoazije in finančnih krogov, ki so videli v Kršč. demokraciji ščit in jamstvo za svoje posebne koristi ter upanje za zadoščevanje, oziroma zopetno konsolidacijo zrahljanih (tudi ozemeljskih) političnih in ekonomskih apetitov.

Da se tržaška Kršč. demokracija vrne k svojim izvorom in postavi v luč vrednote, na katerih naj bi temeljili njen politični program in njena politična akcija — je dejal Botteri — smo pred nekaj leti opozorili stranko na potrebo, da se osvobodi liberalnacionalne in lokalistične hipoteke ter sklenili, da se mora »tržaška katoliška skupnost« spopasti s temi zgodovinsko-ideološkimi pozicijami in se od njih ločiti. Potrebe po takšni ločitvi so se ljudje v Trstu vsaj v njenih temeljnih obri-

(Nadaljevanje na 4. strani)

RADIO TRST A

• **NEDELJA**, 2. julija, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše — Pripovedke iz davnine: »Ribič Palunko in njegova žena«. Napisala Ivana Brlič-Mažuranič, prevod in dramatisacija od Dese Kraševic; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 16.00 »Naselje v pampi«. Napisal Tine Debeljak. Igra RO., dramatisacija in režija Jožeta Peterlina; 17.30 Operne arije v interpretaciji mezosopranistke Ruže Pospiš; 18.00 Izbor popevk iz oddaje »Un disco per l'estate«; 18.30 Simfonične pesnitve; 20.30 Iz slovenske folklorne — Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico julija«; 21.00 Kromatična fantazija; 22.10 Sodobna glasba.

• **PONEDELJEK**, 3. julija, ob: 11.50 Zvočne razglednice; 12.10 Liki iz naše preteklosti: »Karel Lavrič«, pripravil prof. Rado Bednarik; 13.30 Pričljubljene melodije; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Starokrščanske bazilike v Italiji, pripravil dr. Rafko Vodeb; 18.30 Ludwig van Beethoven: Koncert v d duru, op. 61; 19.15 Jas Gawronski — Anketi o Poljski: »Pisatelj, glas v imenu nezadovoljnih« (drugi del); 21.00 Narava v slovenskem pripovedništvu: »France Bevk«, pripravil Franc Jaza; 21.20 Znani pevci; 22.40 Samospevi za glas in klavir Franza Schuberta.

• **TOREK**, 4. julija, ob: 11.50 Napevi preteklih dni; 12.00 Iz slovenske folklorne — Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico julija«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Ne vse, toda o vsem; 18.00 Zborovske skladbe Ivana Grbca; 18.30 Koncertisti naše dežele: Pianist Nino Gardi; 19.00 »Otok zakladov«. Napisal Robert Louis Stevenson. Prevod Pavla Holečka, dramatisacija Jožka Lukeša; 20.35 Modest Musorgskij: »Soročinski sejem«, opera v treh dejanjih. Orkester in zbor ljubljanske Opere, vodi Sami Hubad; 22.25 Motivi, ki vam ugajajo; 22.45 Črni cvet, jazzovska revija.

• **SREDA**, 5. julija, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.10 Zena in dom; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Po stopinjah sodobne medicine: »Ehrlich in kemoterapija«, pripravlja dr. Rafko Dolhar; 18.30 Koncerti v sodelovanju z deželnimi glasbenimi ustanovami; 19.00 Zborovske ljudske pesmi; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.20) Knjižne novosti — Luigi Santucci: »Orfej v nebesih«, ocena prof. Josipa Tavčarja; 22.25 Plesna glasba.

• **ČETRTEK**, 6. julija, ob: 11.50 Današnji napevi; 12.00 Antonio Fogazzaro: »Mali stari svet«. Prevod in radijska priredba Martina Jevnikarja. Peta oddaja. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Odvetnik za vsakogar, pravna posvetovalnica; 18.00 Zbori naše dežele: Zbor »Giuseppe Tartini« iz Trsta; 18.30 Simfonične skladbe našega stoletja; 19.00 Zlata skrinjica, otroške pesmi in skladbe. Napisala Desi Kraševic; 19.15 Razkuštrane pesmi; 20.35 »Sama na tem morju«. Drama v dveh delih, napisal Alberto Perrini, prevedel Vinko Beličič. Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.30 Skladbe davnih dob; 22.45 Romantične melodije.

• **PETEK**, 7. julija, ob: 11.50 Vokalni ansambli lahke glasbe; 12.10 Med tržnimi stojnicami, pripravil prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Kam v nedeljo?, pripravlja Segij Vesel; 18.30 Slovenski solisti. Violinist Vladimir Skerlak, pri klavirju Marijan Lipovšek; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik. Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 23.00 Nežno in tiho.

• **SOBOTA**, 8. julija, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.10 Alpska jezera: »Lago Maggiore«; 13.30 Semeni plošč: 14.45 Pojeta Elda Viler in Giorgio Gaber; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Avtoradio — zanimivosti in glasba za avtomobiliste; 16.30 Pravljice slovenskih avtorjev: »Desetnica«. Napisal Fran Milčinski; 17.50 Ne vse, toda o vsem; 18.00 Ljudske pesmi s Krasa; 18.30 V svetu jazza; 19.00 Počitniška srečanja, pripravlja Saša Martelanc; 19.30 Orkester, ki ga vodi Aleksander Bevilacqua; 21.00 Antonio Fogazzaro: »Mali stari svet«. Šesta oddaja; 21.35 Vaški ansambli; 22.15 Béla Bartók: Madžarske skice - Romunski ljudski plesi; 22.35 Za prijeten konec tedna.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Obnovitev pogajanj med Italijo in Jugoslavijo

V ponedeljek so se obnovila trgovinska pogajanja med Italijo in Jugoslavijo. Po uradnih poročilih potekajo v zelo konstruktivnem vzdušju.

To pomeni odločno zanikanje govorice o dozdevni napetosti med obema državama, ki so se širile zadnje čase iz bogvekakšnih virov.

Tudi dosedanja trgovinska izmenjava ni trpela zaradi pred meseci pretrganih pogajanj.

V teku so tudi trgovinski razgovori med SR Slovenijo in deželo Furlanijo-Juljsko krajino.

—0—

Razgovori v Glassboru

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ljubno hotenje obeh velikih sil in pomirili vse tiste, ki si žele stabilnega miru, razočarali pa tiste, ki špekulirajo na tretjo svetovno vojno na trajno napetost na robu vojne in med katerimi so iz sebičnih razlogov ravno tisti, ki so zdaj na oblasti v Pekingu in v Kairu.

VSE SE DA REŠITI S POGAJANJI

Razočaran pa je bil seveda tudi De Gaulle, ki vidi glavni smisel svoje politike »francoske veličine« prav v izkoriščanju te napetosti med Vzhodom in Zahodom. Vsakdo, ki gradi svoje politične upe samo v zanašanju na »večno« napetost med Vzhodom in Zahodom ali celo na »neizogibnosti« tretje svetovne vojne, ne pa na konstruktiv-

nih programih in pojmovanjih, ki upoštevajo realnost današnjega sveta in sodobnega tehničnega in miselnega razvoja, bo ostal nujno razočaran. Sadovi razgovorov se bodo pokazali v tem smislu sicer šele s časom, ne bodo pa izostali. Pomenili so nov in važen korak v procesu normalizacije odnosov med Vzhodom in Zahodom, kar pa ne pomeni, da je eden politično kapituliral pred drugim. Pomeni le, da se da vse rešiti mirno, s pogajanjem.

Novice po svetu

Vietkongovci so ustrelili kot talca nekega funkcionarja, svetovavca južnovietnamske vlade, katerega so ujeli že leta 1955.

Irak je predlagal sankcije proti Italiji, ker na izrednem zboru Združenih narodov ni podprla resolucije sovjetskega bloka.

Italija se bo upirala pridružitvi Avstrije k Skupemu evropskemu trgu, dokler avstrijska vlada ne bo onemogočila južnotirolske teroristične aktivnosti na svojem ozemlju.

Nacističnega zločinca Franza Paula Stangla, ki je bil med vojno poveljnik uničevalnih taborišč Treblinka in Sobibor ter ima baje na vesti okrog 350.000 Judov in drugih, so prepeljali te dni iz Brazilije, kjer so ga aretirali, v Zahodno Nemčijo. Zdaj je zaprt v Duisburgu. Postavili ga bodo pred sodišče.

Nepotrebne žrtve

V torek dopoldne so pokopali v Bellunu 4 nedolžne žrtve nesmiselnega terorističnega atentata na italijansko-avstrijski meji. Padli so pri izvrševanju svoje dolžnosti orožniški stotnik Francesco Gentile, podporočnik Mario Di Lecce, narednik Olivo Dordi in alpinec Armando Piva. Sli so v smrt kot žrtve prenapetega nacionalizma ob južnotirolski meji. Tistega nacionalizma, ki presaja v duše m'adega rodu prekleto načela fašizma in nacizma.

Prebivalstvo na Južnem Tirolskem soglasno obsoja teroristične napade, ki naj bi po mnenju nekaterih zanešenjakov stare miselnosti reševali pravično ureditev južnotirolske nemške manjšine. Zadeva se ni rešila in se tudi ne bo z minami in bombami, marveč s spravljivim in poštenim priznanjem manjšinskih pravic ter z odkritimi dogovori med obema sosednjima državama.

Pri tem pa se ena stran ne bi smela posluževati pravnih in upravnih iz trte izvitih »konjičkov«, druga pa še manj oboroženih rok kakih nacističnih pohajčev.

V duhu civilizacije in kulturnega sožitja je že zadnji čas, da prenehajo ob vseh mejah nesmiselna trenja, slaba dediščina nekdanjih časov in ozkih ljudi.

TEDENSKI KOLEDARČEK

2. julija, nedelja: Marija, Oton
3. julija, ponedeljek: Nada, Hiacint
4. julija, torek: Uroš, Urh
5. julija, sredo: Ciril in Metod
6. julija, četrtek: Dušica, Jan
7. julija, petek: Manica, Vilibald
8. julija, sobota: Liza, Spela

PREJELI SMO**IZJAVA UREDNIŠTVA REVIE »MOST«**

»Uredništvo Mosta je razpravljalo o interpelaciji, ki jo je v zvezi s televizijsko oddajo »Approdo« vložil pokrajinski svetovalec, liberalec Jona, na tržaško pokrajino in ki je bila objavljena v »Piccolu« 22. junija 1967.

Svetovalec Jona v omenjeni interpelaciji v zvezi z našo manjšinsko kulturo trdi neresnične stvari, kakor je na primer ta, da bi bilo Slovensko gledališče v Trstu vedno prazno, če bi ne skrbeli za dovoz gledalcev z onkraj meje, spotikuje pa se tudi ob Most, zato ima podpisano uredništvo za svojo dolžnost, da se javno opredeli do te interpelacije. Posebno zaskrbljuje se mu zdi napako prikazovanje slovenske manjšine kot nepomembne skupinice brez lastne inteligence in kulture. Ta novi poizkus izkrivljanja resničnosti uredništvo Mostu izpodbija le z navedbo nekaterih imen, kot so Kosovel, Tuma, Pahor, Rebula, Spacal, Černigoj, Fabiani, ki si jih širši tržaški kulturni prostor ne more odmisli.

Uredništvo pa se hkrati sprašuje, če je v interesu italijanske večine in sožitja v Trstu še na mestu podobno poudarjanje lokalnega mita o primitivnih Slovencih, ki ga je sama zgodovina že popolnoma ovrgla. Nasprotno od tega pa poudarja, da je bila iniciativa italijanske radio-televizije v oddaji »Approdo« docela umestna, saj je prispevala k rušenju omenjene nacionalistične ideologije.

Uredništvo Mostu smatra, da je kultura v svojem najglobljem bistvu svoboda in da kot taka ne prenese nikakršnih nacionalnih omejitev, kakor tudi to, da je slovenska kultura v Trstu sestavni del celotne tržaške kulture.

Vatikan za internacionalizacijo Jeruzalema

V zvezi z izrednim zborom Združenih narodov glede arabsko-izraelske vojne je objavil stalni opazovavec Vatikana pri ONU, mons Alberto Giovannetti, noto, v kateri predlaga Vatikan internacionalizacijo Jeruzalema, tako da bi imeli verniki vseh ver prost dostop do svetih krajev v mestu, in da bi bili ti za vedno zavarovani pred nevarnostjo razrušenja v kaki novi vojni. Samo mednarodna uprava bi imela zadostno avtoriteto in oblast, da bi preprečila incidente v Svetem mestu in zajamčila prost dostop do svetih krajev, ki predstavljajo kulturni in verski zaklad mnogih ver.

Izraelci sami so že pred tem predlagali, da bi uvedli za svete kraje v Jeruzalemu poseben statut. Po tem statutu naj bi upravljali svete kraje predstavniki treh velikih ver: krščanske, judovske in mohamedanske, katerih svetišča so v mestu. Zavrnil pa so že misel na kako internacionalizacijo vsega jeruzalemskega mesta, katero smatrajo za prestolnico in so ga vedno v svoji dolgi zgodovini smatrali za duhovno središče judovstva. Na Jeruzalem jih vežejo neštete čustvene, zgodovinske in kulturne vezi.

Glede na to verjetno vatikanska nota ne bo sprejeta, kajti jasno je, da bi se moglo to zgoditi samo v primeru, da Izraelci sami pristanejo na predlog, ki ga vsebuje, kar se ne bo zgodilo. Zato pomeni samo zanimivo in simpatično pobudo Vatikana, ki bi rad vrnil Jeruzalemu značaj svetega mesta treh ver in ga zavaroval za bodočnost. Internacionalizacija Jeruzalema je bila zamišljena tudi s prvotnim načrtom Združenih narodov glede razdelitve Palestine, toda judovsko-izraelska vojna l. 1948 je ta načrt onemogočila, ker sta obe strani zasedli vsaka svoj del mesta in sta ob premirju l. 1949 tudi tam ostali. Arabci pa so stari del Jeruzalema popolnoma zaprli za vse judovske romarje. Ti so mogli samo od daleč

gledati svoj »Zid joka«, katerega zdaj, ko se je spremenil zanje v »Zid zahvale«, ne bodo več tako lahko odstopili drugim, pa čeprav Združenim narodom.

Kljub vsemu temu je naletel vatikanski predlog na ugoden odmev pri mnogih, zlasti katoliških državah.

ZDRUŽITEV JERUZALEMA

Izraelski parlament je že odobril prve ukrepe za upravno združitev obeh delov Jeruzalema, zlasti mestnih služnosti. Bivši arabski del dobiva zdaj vodo iz bivšega

izraelskega dela in to stalno. Prej, pod Arabci, je primanjkovalo vode. Dobival jo je le dva dni tedensko.

—0—

PREPOVEDANA KNJIGA

Kakor je objavilo ljubljansko »Delo«, je jugoslovanski zvezni izvršni svet prepovedal uvažati v Jugoslavijo in širiti v njej knjigo »Slovenija včeraj, danes in jutri«, ki jo je napisal Ciril Zebot, profesor na Georgetown univerzi v Washingtonu. Knjiga je bila dotiskana prd kratkim pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu.

Smrt pri avtomobilskih dirkah

V našem listu smo že večkrat objavili proteste iz javnosti proti vsakoletnim avtomobilskim dirkam na Opčine, ki paralizirajo skoro za dva dni ves promet, poleg tega pa povzročajo ljudem, ki stanujejo na Opčinah, velikanske sitnosti, ker se morajo plaziti skozi gozd brez poti, poln skal, kotanj in gostega trnjevega grmovja, da pridejo do prvega tramvajskega postajališča pod Obeliskom ali od tam proti domu. Pri tem pa imajo plačane mesečne vozovnice. Denarja za tista dva dni jim seveda nihče ne vrne, kar je v nekem smislu goljufija in gotovo ni v skladu z zakoni.

Kot znano, so te dirke pred nekaj leti že zahtevale smrtno žrtev. Ubit je bil majhen deček iz neke tukajšnje slovenske družine.

In kam vodijo take dirke, ki nimajo danes, v dobi samih močnih motorjev, nikakega pomena več razen da nekdo pri tem zasluži, dokazuje tudi nesreča, ki se je zgodila prejšnjo nedeljo pri avtomobilskih dirkah v Opatiji. O njej smo zvedeli nekaj podrobnosti, ki jih objavljamo glede na to, da niso bile nikjer objavljene, niti v osrednjem slovenskem tisku.

Zaradi neprimerne proge in slabe organizacije, kar očita prirediteljem tudi slovenski športni tisk, je prišlo pri tolažilni dirki avtomobilov že takoj po startu do incidenta, ko so trčili trije avtomobili, pri čemer je enega odneslo v gledavce. Pri tem sta bila dva smrtnonevarno ranjena. Eden od teh, 13-letni Vojko Mikuž iz Rakeka, odlični učenec sedmega razreda osemletke, je dva dni nato umrl v bolnišnici na Reki, ne da bi se bil zavedel. Drugi je bil neki mlad Italijan. Šele nekaj dni prej se je poročil in sta bila z ženo šele na poročnem potovanju.

Casopisje je odpravilo vso nesrečo z dvema vrsticama, da so bili trije »gledavci lahko ranjeni«. Za to frazo pa se skriva grozna tragedija staršev, ki so izgubili sina edinca in morda vse življenjsko veselje, in pretresljiv doživljaj mladega para, ki se bo morda tudi končal s tragedijo.

Oblasti bi morale vsepovsod prepovedati take dirke po javnih, nezavarovanih cestah ali na splošno, kajti škoda je tudi življenj dirkačev. Končno bo le potrebno potegniti krepko črto med športom in spektaklom, ki samo finančno špekulira s športom in življenji, v resnici pa pravi šport ubija.

DOKTOR SMRTI

12

LEV DETELA

»Pa bomo mogli premagati to usodno nevarnost?« sem nehote vprašal.

»Poglej,« se je nasmehnil Arhimedov in njegove oči so se zasvetile v somraku, »raziskovalec veselja Lopatkov je žalostno končal. Ta heroj ni bil kos ogromnim nalogam, ki se postavljajo pionirjem v brezračnem prostoru. Bomo mi bolj izvozili?«

»Moramo, moramo,« sem zašepetal v vročici.

»No, pomiri se,« se je zahihital Arhimedov in njegova mogočna glava se je kot ogromen balon zamajala v zraku, »zadevo smo pravzaprav že rešili. Izračunal sem, da se verdi od Zemlje oddalijo. Nobene nevarnosti ni več za ljudi. Pot, ki naj bi jo verdi ubrali, ni prav izračunana. Nove ugotovitve to zanesljivo potrjujejo. Tako bo svet obvarovan strašne nesreče in ne bo ponorel.«

»Zakaj pa je tako nesrečno zagrabilo Kvadratnika?« sem v grozi vprašal.

»To pa je drugačna zadeva,« je zagrmel Arhimedov. »Kvadratnik je izpostavil raziskovalne naprave vesoljskemu sevanju. V povečevalnih steklih doktorja Kvadratnika se je

moč verdov tisočkrat povečala. Predno je Kvadratnik mogel doumeti, kaj se je zgodilo, so ga grozotna nebesna telesa že imela v oblasti. Ne da bi se zavedal, je začel s strahotno morilsko igro. Sedaj je kot uročen, kot zaklet, in v začarani krog blaznosti je pritiral tudi svoje sodelavce in prijatelje, predvsem pa doktorja Fragado, osebnega zdravnika, ki je bil živčno vedno neodporen, tudi v Afriki.«

»Kako to veš?« sem se začudil.

»O tem imamo vendar dokumente,« se je zakrohotal fizik Arhimedov.

»Doktorja Fragado so iz Afrike izgnali, saj je tam delal največje neumnosti, ubijal pse, pretepal čmake, zvonil na vratih premožnejših hiš kot nekakšen šolarček in razposajenec, brez vzroka, in poleg tega... delal je napake v zdravniškem poklicu.«

»Neverjetno,« sem zastokal. »Dobro, da sem te srečal, drugače ne vem, kako bi se zadeva končala.«

»Izpijva dva krepka konjaka,« je zagrmel Arhimedov. »Konjska moč nama bo potrebna na neprijetnem potepanju in raziskova-

nju, ki naju čaka. Najino delo pri Kvadratniku bo naporno. Mož je v sedanjem stanju od vraga.«

»Ne bi bilo bolje, da se kljub vsemu obrneva na policijo?« sem skušal v strahu previdno predlagati.

»Neumnost,« se je razhudil Arhimedov. »To so zabiti ljudje, ki nama ne bodo nikoli pomagali. Najina moč je edino pri nama, v najini presoji in treznosti.«

»Pa vseeno...« sem skušal ugovarjati.

»N'č vseeno,« je udaril Arhimedov. »Kvadratnik je sicer nevaren in sedaj, ko si mu pobegnil, te povsod išče, da bi te, nevarnega očividca, ugonobil. V lastni hiši, iz katere si pobegnil, pa te sedaj ne bo pričakoval. In prav tja, v levje žrelo, pojdeva.«

»Kaj bova storila?«

»Boš že videl, nadebudni mož,« se je zahihital Arhimedov. »Počasi se daleč pride. Vsekakor bova preprečila, da bi verdi na Kvadratnika še nadalje tako usodno delovali. To je poglavitna naloga, ki jo morava rešiti. Vse drugo se bo razpletlo samo od sebe.«

Nervozno sem si naročil še en kozarec konjaka, da mi je zavrelo v glavi.

Na dušek sem izpil žgano pijačo.

»Na delo,« je velel Arhimedov, se cgrnil v plašč in me prijateljsko potrepil po rami.

(Dalje)

Tržaškega

ŠIRŠA OBZORJA ZA TRST

(Nadaljevanje s 1. strani)

sih zavedli — ugotavlja govornik — »ne da bi prišlo do tistih bojazen vzbujajočih razkrojev, ki so nam jih nakazovali v svojih katastrofalnih predvidevanjih naši notranji nasprotniki.«

Po tem razčiščenju meni Guido Botteri, da si njegova stranka ne sme postaviti za cilj uveljavljanja novega ideološkega nazora, ki naj bi postal sredstvo novih ločitev duhov, temveč mora biti njen cilj uresničitev demokratičnega političnega pojmovanja.

Sklicujoč se na govore in izjave bivšega goriškega nadškofa msgr. Pangrazia, je govornik izvajal, da ideologije same sebe preživijo in postanejo odveč v trenutku, ko pridejo v zavest ljudskih množic in postanejo njihova skupna last. V današnji stvarnosti, ko si je družba že osvojila kot svojo last bistvene vrednote liberalnega duha, ki je temelj demokratičnega sistema, socialnih zahtev, kot jih je nakazal marksizem, in pojma človekove osebnosti, kot izhaja iz krščanskega pričevanja, so se ideološka nasprotstva ublažila, kar je koristno za demokratično sožitje tako v notranjem kot mednarodnem merilu.

Po tem notranjem procesu je tržaška Kršč. demokracija pripravljena in sposobna — po besedah njenega dosedanjega tajnika — odločilno prispevati, da dobi Trst novo funkcijo, ki gotovo ne more biti ne tista iz avstro-ogrske dobe, ne tista, ki si jo je zamišljal fašizem in ki je v bistvu skupna tudi liberal-nacionalnemu, lokalističnemu pojmovanju. Kakšna naj bo torej ta nova funkcija Trsta? Tu je govornik spet navedel besede msgr. Pangrazia, ki je 27. marca t. l. med drugim dejal: »Bodočnost naših obmejnih krajev je povezana z razvojem srečanj in odnosov; je povezana s sposobnostjo, da ti kraji nudijo našim sosedom svetel zgled, kako je mogoče uresničiti civilizacijo s polno uporabo svobode, v ljubosumnem spoštovanju demokracije in hkrati z drznimi javnimi in zasebnimi pobudami.«

Na to novo pot je Trst pripravljen, ker je dokončno konsolidiran njegov narodni in državni položaj, kar mu dovoljuje, da se lahko brez skrbi odpre mednarodnim perspektivam, in ker čut pripadnosti širšim skupnostim dobiva vedno večje dimenzije. V tej zvezi je Botteri navedel izid ankete, ki jo je lani izvedla tržaška univerza in iz katere izhaja, da je več kot polovica anketirancev (55,2) pritrdilno odgovorila na vprašanje, ali je za Trst zelo važno, da vladajo med Italijo in Jugoslavijo dobri odnosi. Le 2,8% anketirancev smatra za malo važne dobre odnose, medtem ko jih 32,6% smatra za važne.

Toda prvi pogoj za opravljanje take funkcije je za Trst — pravi govornik — mir. Trst more postati evropsko kulturno središče le, če ima dobre odnose zlasti z Avstrijo in Slovenijo in če se na tej ravni razvije vsestransko plodno sodelovanje. Druge alternative ni, razen nezadržnega, tudi biološkega nazadovanja in propadanja.

VLOGA SLOVENSKE MANJŠINE

»V tej perspektivi je jasno — nadaljuje Botteri — da dobiva vprašanje slovenske

manjšine v Italiji drugačen poudarek, kot ga je imelo dozdaj. Potem ko je bila v manjšini sami dokončno zapuščena iredentistična perspektiva in se je zatrdno konsolidiral narodno-državni italijanski ustroj, more in mora slovenska manjšina v Italiji, zlasti njen najbolj kvalificirani vodilni kader, biti dragocen element, da takšna evropska deželna politika postane stvarnost.«

»Vodilni kader slovenske manjšine — nadaljuje govornik — bo ob strani demokratičnih sil dragocen instrument ne samo na ravni tolmača, temveč bolj konkretno kot stvarnost, ki je sposobna v sebi uresničiti tisto sintezo, ki jo hoče doseči po določenem času.«

»Že omenjena anketa tržaške univerze je na vprašanje, ali je možno mirno sožitje med Italijani in Slovenci v Trstu, pokazala naslednje izide: pritrdilo 75,7% (med študenti 86,3, med delavci 81,7); nikalno 17,9; neodločeno 6,5%.«

»Z novim programom za bodočnost Trsta dokončno preneha tako občutek, da smemo manjšino smatrati za element motnje, za element, ki je tuj skupnostni stvarnosti, in se hkrati premaga skušnjava, da se manjšina zapre sama vase in se s tem izolira v pogoje etničnega rezervata.«

»V daljši perspektivi se bomo zato lahko vsi prepričali, kako ni res, da so se tako imenovane koncesije manjšini — tudi če ne upoštevamo načelnega problema — izkazale za škodljive državni in narodni solidnosti in trdnosti. Hkrati pa se bomo tudi prepričali, da bo preko teh koncesij sama italijanska skupnost imela na razpolago stvarnost, ki je kvalificirana, da začne in poglobi takšen evropski razgovor.«

Po drugi strani se manjšini sami — po njenem vodilnem kadru — odpira pogled na možnost opravljanja neke aktivne in splošne funkcije v korist italijanske državne skupnosti, namesto da bi obtičala pri omejeni in ozki viziji svojega etničnega območja.«

Smatrali smo za potrebno in koristno ob-

javiti v dobesednem prevodu del poročila, ki zadeva Slovence, ker se nam zdijo Botterijeve izvajanja važna, saj nakazujejo novo in širšo perspektivo tudi za našo manjšino, kar bo treba vsekakor upoštevati in poglobiti. Za danes le pripominjamo, da zahteva uresničitev take perspektive zavestno in obenem vsestransko angažiranost naše manjšine same, zlasti pa globoko strokovno sposobnost njenega vodilnega kadra.

D. L.

SOLSKKE MASE OB KONCU SOLSKEGA LETA

V sredo, 28. t. m., je bilo spet videti — zadnjič v tem šolskem letu — praznične in živahno čebļajoče sprevede šolskih otrok v naših vaseh na Tržaškem in v mestu. Šli so k šolski maši, v katero so končali šolsko leto.

Zdaj čakajo šolarje trimesečne počitnice, čas brezskrbnega igranja in nabiranja zdravja in moči za novo šolsko leto. To velja tudi za tiste, ki imajo popravljalne izpite. Seveda je najbolje takoj začeti z rednim učenjem, da ne pozabijo še tistega, kar že znajo. Vendar pa se morajo tudi ti otroci čutiti sproščeni v počitnicah in jih uživati, da ne bodo začeli novega šolskega leta utrujeni. Zato naj bo doza učenja sicer redna, dnevna, a ne pretirana. Zadoštuje kaka ura na dan, le da je dobro izkoriščena.

Skoro vse slovenske šole in vrtci na Tržaškem so pripravili za konec šolskega leta tudi lepe razstave ročnih del in risb učen-

SOLSKA RAZSTAVA NA OPCINAH

V nedeljo in v ponedeljek dopoldne je bila prirejena v slovenski osnovni šoli na Opčinah razstava risb in ročnih del vseh petih razredov. Obiskovavci — seveda največ starši in sorodniki malih razstavljavcev — so se čudili, kaj vse že zmorejo in znajo ročice njihovih otrok. Vsi si zaslužijo pohvalo, prav tako pa njihove učiteljice. Ta vzgoja k ročni spretnosti in k razvijanju čuta za lepoto je zelo važna. Uspehi se kažejo tako v neverjetno lepih in barvno živih, nadvse prijetnih risbah kot tudi v vezanih prtičkih, keramikah, zlepljenih in iz lesa izdelanih delih itd.

Staršem pa so bili na razpolago tudi zvezki otrok, zlasti spisni.

Ob tržaškem velesejmu

V sredo, 21. t. m., so slovesno odprli vsakoletni tržaški velesejem. Slovesnosti se je kot predstavnik vlade udeležil minister za trgovinsko mornarico Natali. V četrtek, 22. t. m., je bil »dan Jugoslavije«. O sedanjih stopnji italijansko-jugoslovanskih trgovinskih odnosov je imel zanimiv govor svetnik jugoslovanskega veleposlaništva v Rimu Mandič. Skoraj istočasno je bilo uradno objavljeno, da so se v Beogradu ponovno začela pogajanja za obnovitev trgovinske pogodbe z Italijo, ki so se prekinila januarja na zahtevo italijanskega zunanjega ministrstva.

Istega dne zvečer je jugoslovanski generalni konzul v Trstu Rudolf Janhuba priredil v zunanjih prostorih konzulata sprejem, ki so se ga udeležili najvišji predstavniki deželnih in pokrajinskih oblasti. Sprejema so se tudi letos udeležili številni predstavniki slovenskih političnih, kulturnih in gospodarskih organizacij iz zamejstva. Iz

Slovenije so na sprejemu med drugimi bili predsednik slovenske vlade Stane Kavčič, člana izvršnega sveta Lubej in Simoneti ter mnogi drugi predstavniki. Predsednik Kavčič se je zadržal — kot smo videli — v daljšem razgovoru zlasti s predsednikom deželne vlade Berzantijem.

Na tem sprejemu se je generalni konzul tudi poslovil od oblastnikov, znancev in prijateljev, ker bo v kratkem prevzel novo službeno mesto.

LETOŠNJI SLOVENSKI TABOR NA REPENTABRU

BO V NEDELJO, 23. JULIJA

Poleg nastopov pevskih in godalnih skupin pripravljajo tudi osrednji del Simčičeve drame »KRST PRI SAVICI«, ki naj bi dal ton prireditvi ob 1200 letnici pokristjanjenja Slovencev.

NOVI NADŠKOF

V ponedeljek ob pol enih so se razmaja-li zvonovi v zvoniku goriške stolnice; pridružilo se jim je zvenenje po vseh drugih farah goriške nadškofije. Naznanjali so, da je naša nadškofija dobila novega nadpastirja, 14. po vrsti, odkar je bila ustanovljena z bulo papeža Benedikta XIV., 6. julija l. 1751.

Naslednik velikih osebnosti na sedežu goriško-gradiščanskih nadškofov je po dolgem razdobju od smrti nadškofa Sedeja zopet domačin — msgr. Pietro Cocolin. Z njegovim imenovanjem se je izpolnila tiha želja večine slovenskih in italijanskih vernikov ter duhovnikov nadškofije.

Novi nadškof je bil rojen 2. avgusta leta 1920 v furlanski vasi Saciletto, v občini Ruda. Izhaja iz družine kmečkih kolonov kot peti sin. Osnovno šolo je obiskoval v Pertolah, gimnazijo in bogoslovje pa v Gorici. V duhovnika ga je posvetil nadškof Margotti 3. junija 1944.

Po novi maši je bil poslan za župnega pomočnika v Krmin, kjer je ostal 7 let. Živahni in vsestransko izobraženi duhovnik je razvil globoko dejavnost zlasti v mladinskih krožkih. Ustanovil je katoliške mladinske športne krožke, skavtska združenja, pa tudi izobraževalne strokovne tečaje za zidarje, šivilje itd.

Svojo versko, izobraževalno in strokovno-socialno dejavnost je nadaljeval tudi na novem mestu kot župnik v Terzo d'Aquileia in 4 leta kasneje v Ogleju, kjer je postal dekan s častjo apostolskega protonotarja.

Na tem mestu je msgr. Cocolin zajel s svojim socialnim delovanjem vso Spodnjo Furlanijo. Prizadeval si je za ustanovitev moderno zasnovanega Središča za mladinsko-socialno usmeritev. Ustanavljal je šole za glasbeno kulturo na vseh svojih službenih mestih pa tudi stavbe in dvorane za župnijske organizacije. Povsod je dajal dober vzgled sodobno usmerjenega dušnega pastirja.

Lani v avgustu je bil premeščen kot nadžupnik in dekan v Tržič. V dobrem pol letu je tudi tam razvil živahno dejavnost v koncilskem duhu. Tu ga je tudi dohitelo visoko imenovanje, po 71 dneh, odkar je zapustil goriški nadškofijski sedež msgr. Pangrazio. Škofovsko posvečenje bo prejel novi nadškof ob koncu julija v oglejski baziliki. V avgustu bo pa že zasedel nadškofijski stol.

Slovenski verniki smo prepričani, da pozna nadškof Cocolin, domačin iz bližnje Furlanije, tudi naše razmere, težnje in potrebe in da bomo našli v škofijski palači dobrohotnega in umevajočega nadpastirja. Zato si dovoljujemo poslati nadškofu Pietru Cocolinu spoštive čestitke z željo, da bi pod njegovim vodstvom zopet zacvetelo polno versko in cerkveno življenje vseh narodnosti in naši nadškofiji.

Z OBČINSKE SEJE

V ponedeljek zvečer se je zbral občinski svet k svoji redni seji. Župan Martina je najprej v imenu občanov čestital novemu nadškofu k imenovanju. Nato je obsodil atentat južnotirolskih nacionalistov, ki je zahteval štiri smrtne žrtve. Na koncu je še izrazil željo, da bi prišlo med narodi do miru v duhu pravice in spoštovanja do življenja in napredka za vse.

Po tem političnem uvodu, kateremu so se pridružili z različnimi prizvoki vsi svetovavci, je svet prešel k reševanju tekočih upravnih vprašanj. Občina bo morala na-

jeti posojilo 260 milijonov lir za kritje računskega primanjkljaja 1966. Petnajst milijonov lir posojila bo treba za nakup zemljišča za zgradbo srednje šole v Ločniku. Deset milijonov so svetovalci določili za podporo glasbeni ustanovi »Città di Gorizia«. Svetovalci so odobrili tudi nekaj drugih manjših stroškov.

Ker niso bile izčrpane vse točke dnevnega reda, bo prihodnja seja sklicana že drugi teden. Razpravljali bodo predvsem o proračunu za leto 1967.

MASNISKI JUBILEJ

Danes obhaja zlatomašni jubilej msgr. Velci, kanonik goriškega stolnega kapitlja. Jubilant je po svojem življenju in delu v tesni zvezi z našimi kraji in ljudmi. Po rodu je z otoka Čresa v Kvarnerskem zalivu, kjer se je rodil 14. decembra 1893. Oče je bil davčni uradnik. Z družino se je preselil leta 1902 v Bovec, nato v Kobarid in nazadnje po službeni dolžnosti v Gorico. Medtem je današnji jubilant že študiral pri salezijancih v Gorici. Po maturi je šel na teološko univerzo v Innsbruck, kjer je bil posvečen v duhovnika.

Po posvečenju je pastiroval v furlanskih župnijah. Leta 1920 je pa že prišel kot stolni vikar v goriško stolnico, kjer deluje v raznih duhovskih položajih in kot kapiteljski dekan že 47 let. Po odhodu škofa Fogarja v Trst, je msgr. Velci razvil kot njegov naslednik živahno dejavnost zlasti v mladinskih krožkih. Več časa je služboval tudi kot semeniški prorektor, profesor cerkvene zgodovine, liturgike in umetnosti.

Po njegovem prizadevanju se je obnovila bazilika Srca Jezusovega in zgodovinska cerkev Svetega Duha na goriškem gradu. Mons. Velci je znan tudi kot globok pridigar.

Do Slovencev je bil vedno zelo pravičen in jih je zagovarjal v najtežjih časih. S prikupljivim in gosposkim vedenjem se je prikupil v vseh krogih. V ponedeljek je povabil bivše sošolce, gojence in prijatelje sobrate na skupen obed v semenišče.

Tu so slavlencu izrekli mnoge čestitke in voščila, katerim se pridružujemo tudi mi.

OTROŠKA RAZSTAVA

Od nedelje do torka je bila odprta razstava ročnih del mestnih otroških vrtcev. Otroci so razstavili svoje lične izdelke v šolskih prostorih v ulici Codelli. Udeleženi so bili tudi malčki iz slovenskih otroških vrtcev v Šolskem in Malem domu ter iz Štmavra, ki tudi spada pod mestno okrožje.

Vsak izmed teh treh vrtcev je pokazal svoje posebno nagnjenje. Otroci iz Šolskega doma so se postavili z igračami, lutkami in stenskiimi krožniki; oni iz Malega doma so izdelali lične pepelnike; iz Štmavra so se pa postavili z živopisanimi ogrlicami in narokvicami. Poleg tega so razstavili po lično urejenih mizicah še različne okrašene zvezke in knjige pravljic.

Razstave se je udeležilo vseh 20 mestnih otroških vrtcev.

ZA TURISTIČNI RAZVOJ

Goriške turistične organizacije niso pripravile za letošnje poletje nobenega sporeda, ki bi privabil v mesto kake turiste. Pač

Iz Goriške

pa pripravlja krajevno društvo »Pro loco« nekaj podobnega za konec poletne sezone.

V ta namen sklicuje za dan 4. julija poseben sestanek občinskih upravnikov in predstavnikov političnih skupin, da bi podprli in odobrili spored za »goriški september«. Osrednja točka naj bi bil glasbeno varijetejski večer 16. septembra v veliki telovadni dvorani. Za september se pripravljajo tudi folklorni sprevedi po mestu in folklorni nastopi po mestnih četrtih.

Obenem je turistično društvo »Pro loco« sklenilo nabirati člane in prostovoljne prispevke med meščani in je v ta namen razposlalo posebna vabila.

PAZITE NA NASLOVE!

Od sobote 1. julija dalje bo potrebno pri vseh pisemskih naslovih dodati tudi posebno številko poštne kodeksa.

Te dni je poštna uprava pošiljala vsem družinam, uradom in podjetjem knjižico z abecednim seznamom vseh krajev v Italiji in njihovo novo pošto številko.

Gorici je dodeljena številka 34170. Krmin ima 34071; Gradiška 34072; Gradež 34073; Tržič 34074; Ronki 34077; Zagraj 34078; San Canzian 34075; Romans 34076; Staranzano 34079. — Vse ostale goriške občine, med temi tudi Doberdob, Sovodnje in Števerjan nosijo pa številko 34070.

Iz zgornjih števil je razvidno, da ima Gorica na tretjem mestu številko 1, vse ostale občine pa 0.

Ta novost je vpeljana zato, da se bo na glavnem poštnem uradu vse razdeljevanje pošilk mehaniziralo.

Poštna naslove je treba po novem napisati tako, da poleg kraja — nekoliko ločeno od imena — napišete tudi številko, ki jo poiščete v seznamu. Na primer:

Gospod

N. Kolarič

34070 — Sovodnje št. 5

V DIM

V lanskem letu so pokadili prebivavci dežele Furlanije-Juljske krajine za 22 milijard tobaka vseh vrst. Poraba je narastla v primeri z lanskim letom za približno 5 odstotkov. To je pa še vedno manj kot povprečna povprečna potrošnja v državi, ki znaša skoraj 8 odstotkov.

Po pokrajinah so pa najhujši kadilci v Trstu. Povprečni potrošek znaša 19.382 lir na leto. V goriški pokrajini pokadi vsak tobakar 15.868 lir, v videmski pa 15.353. Tržačani in Goričani kadijo po večini cigarete. Furlani pa potrošijo tudi precej lir za »šnofanje«.

MOTORIZACIJA

Število avtomobilov v goriški pokrajini neprestano narašča. V zadnjih dvajsetih letih se je kar počvetverilo.

Leta 1955 je krožilo po cestah naše pokrajine 10.000 avtomobilskih vozil, leta 1962 je njih število poskočilo na 20.000, februarja 1965 na 30.000. Ta mesec pa je Avtomobilski klub izdal izkazno tablico že s številko 40.000. V razmerju s številom prebivalstva, krog 143.000, ima že vsaka četrta oseba svoj avto.

Vprašanje pa je, ali kažejo te številke na višjo ekonomsko raven, ker si večina ljudi kupi avto na obroke.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kaj bo s slovenščino?

Zadnje čase v osrednjih slovenskih listih sicer ne zasledimo več člankov, ki bi izražali skrb za usodo slovenščine, po čemer bi se dalo sklepati, da se je njen položaj v javnem življenju in v zvezni upravi izboljšal — ali pa tudi, da so se ljudje naveličali pisati, listi pa objavljati take članke, v spoznanju, da vse skupaj ne zaleže veliko. S tem pa ni rečeno, da bi morali tisti, ki jim je pri srcu usoda našega lepega jezika, obupati. Zato bi boj za njegovo čistost in veljavo nikoli ne smel prenehati, neprestano opozarjanje slovenske javnosti — tudi naše zamejske — bo s časom vendarle zaleglo in rodilo zaželeni sad.

MI SAMI NE SPOŠTUJEMO SLOVENŠČINE

Pri vsem tem ne smemo mimo dejstva, da smo največkrat Slovenci sami tisti, ki ne spoštujemo pravic slovenščine in jo po nepotrebnem kvarimo. Nihče nas ne sili, da moramo govoriti popačeno slovenščino v javnosti ali da pišemo v slabem jeziku. In vendar neprestano srečujemo ljudi, ki se sicer potrudijo, da se v ljudno vedejo v družbi, da bi napravili s tem lep vtis, niti na misel pa jim ne pride, da bi tudi govorili kultivirano in čisto slovenščino, temveč se zadovoljujejo s tem, da govore popačen jezik, premešan s tujkami in celimi tujimi frazami. Vsak hip imajo na jeziku kako italijansko, srbsko — ali tisti »najbolj izobraženi« — tudi nemško ali latinsko frazo, hoteč s tem dokumentirati svojo »izobrazbo«.

Tako pačenje slabi izrazno moč slovenščine in razodeva, da tisti, ki tako govori, tudi ne misli slovensko in da mu niti usoda slo-

venščine niti usoda našega naroda nista pri srcu. Več pozornosti do lepe slovenščine bi si želeli tudi od poročil radijske postaje Trst A, kajti radijski jezik se ljudem še posebej vtisne v spomin.

TUJKE CELO IZ TURŠČINE

V ljubljanskem tisku nas mora razočarati pojav, da vse prerad uporablja brez vsake potrebe srbohrvaške tujke, kar bega ljudi in vzbuja v njih vtis, da slovenščina nima besed za tiste pojme (navadno zelo preproste), kar seveda ni res. Tako uporablja npr. pisec slikanice »Repek« izraz »džezva«, ki je turški ali arabski, prevzet pa je seveda iz srbsčine. Ali bi ne mogel reči kavni lonček, kotliček, piskrček ali karkoli? Slovenščina pač ni revna na takih izrazih, vsekakor pa je bogatejša kakor srbsčina, če si je morala ta izposoditi izraz za tako preprosto reč od Turkov. Na osnovi takih »izposojenk« bodo zgodovinarji čez kakih dva tisoč let gotovo ugotavljali, da so bili Slovenci v »dobi velike potrošnje kave« pod oblastjo Turkov.

TEKME Z »BRODOVI«

Po pisanju na športnih straneh slovenskih listov, zlasti »Dela«, so bile v Tacnu na Savi v nedeljo mednarodne tekme z brodovi. To je sicer, kot vemo, precej nerodno plovilo, navadno štirioglate oblike in tako težko, da ga eden ali dva veslača komaj premakneta v vodi, a še pri tem morata uporabljati namesto vesel drogov, s katerima se upirata v rečno dno. Zato si je težko predstavljati, kako da so Slovenci tako navdušeni za ta vodni šport in da uporabljajo pri tekmova-

nju celo čelade, kot da bi bilo mogoče z brodovi doseči na reki res kako posebno hitrost. Toda skrivnost se nam razreši, ko iz podrobnega prebiranja športnih poročil končno le razberemo, da pomeni ljubljansko brodersko društvo toliko kot ljubljansko kajakaško društvo (seveda bi lahko rekli tudi veslaško društvo ali društvo za vodne športe). Brod pomeni v slovenščini vedno le brod (plovilo za prevažanje čez reko), ne pa čolna ali ladje. Nekateri uporabljajo namreč tudi besedo brodar namesto ladjar. Vsekakor pa ne more pomeniti ista izposojenka čolna in ladje, kajti razlika med tem dvojim je le prevelika, tudi za tiste, ki sicer niso natančni glede slovenščine.

Slovenci se radi pritožujejo, da na zveznih mestih v Jugoslaviji zanemarjajo pravice slovenščine. Toda kdo jih sili, da v slovenskem tisku uporabljajo dosledno srbohrvaške izraze za vsedrjavne športne zveze, ki imajo sedeže v Beogradu? Že zato, ker so vsedrjavne, je jasno, da je njihovo uradno ime za Slovenijo slovensko in naj bi ga torej v Sloveniji uporabljali v slovenski obliki. Če tega ne store, je to znak, da ni kriv Beograd, ampak nezavednost ali malomarnost Slovencev samih, posebno pa še slovenskih športnih časnika in funkcionarjev.

PREZIRANA PRAVILA SLOVENSKE SLOVNICE

O tem, da je beseda novinar srbsko-hrvaška in da imamo Slovenci lepo in staro besedo časnika, je bilo že ponovno opozorjeno v slovenskem tisku. Za besedo časnika so se zavzeli že najuglednejši slovenisti, toda kljub temu vztrajajo časnika pri osrednjih ljubljanskih listih pri besedi novinar, ki je dediščina iz uredništva nekdanjega »Jutra«, dnevnika centralistične, unitaristične

(Nadaljevanje na 7. strani)

Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Glede na prvotni pomen besede Sörav-Slav je tudi lahko razumeti pomen osebnih imen, ki so se končavala na -slav. Pomenila so pač, da je tisti človek Slav, doma »z juga«. Nanašala so se prvotno gotovo na tiste »južnjake«, ki so se iz tega ali onega razloga naselili med Solvendci ali morda tudi med Goti. Možno je, da so ti besedico Slav le dodali njegovemu osebnemu imenu, še verjetneje pa je, da so pomenila taka imena prvotno besede, ki so označevale samo etnično pripadnost dotičnega, kar lahko sklepamo npr. po imenu Boleslav. Prvotno je pomenilo najbrž samo »Slava« iz dežele Bólov, to je poljedelskega prebivalstva na področju današnje Poljske (ból — poljedelec, človek z zemljo).

Takega izvora so verjetno vsa najstarejša imena na -slav, npr. tudi Stanislav. Po tem imenu bi lahko sklepali, da je pomenilo prvotno etnično pripadnost nekega Slava, ki je prišel iz dežele, ki se je imenovala Stan ali se je njeno ime vsaj končavalo na -stan, kar značilno kaže v smer turanskih ljudstev, katerih dežele nosijo imena, ki se končujejo z besedico stan, npr. Afganistan, Kurdistan, Pakistan, Beludžistan itd.

Zanimivo je tudi, da so se pojavila najstarejša imena na -slav, kot kaže, ravno na severu, na nekdanjem solvendskem ozemlju ali v njegovi soseščini, redkejša pa so na jugu, kajti »Slavi« sami pač niso nazivali sami sebe »Slav«, (saj te besede tudi niso upo-

rabljali), pa tudi drugače za to ni bilo potrebe, kajti tam so bili vsi »Slav« in zato ta naziv ni imel smisla. Imena na Slav so se razširila tudi tam gotovo šele potem, ko je bil že pozabljen njihov prvotni pomen. A še danes so zelo redka pri Srbih, Bolgarih in Rusih, to je pri narodih, ki so gotovo tudi prvotno živeli najbolj daleč od Solvendov.

Imena slovanskih narodov

Kot že rečeno, so se naselili Solvendci (Vandali) v porečju Odra in na ozemlju vzhodno, najbrž pa tudi še zahodno od nje, na jugu pa so segali v Šlezijo. V poznejših časih se je njihovo ozemlje še razširilo, posebno proti jugu, pa tudi proti vzhodu in zahodu, kot poročajo takratni viri in kot lahko sklepamo tudi po jezikovnih in drugih sledih, ki so jih pustili tam. Ena takih sledi je tudi njihovo poimenovanje ljudstev, s katerimi so prišli v stik.

Antični avtorji, kot npr. C. Plinius Secundus, Tacitus in drugi omenjajo sicer mnogo ljudstev v vzhodni Evropi, vendar se vsa poročila strinjajo v tem, da so zavzemali največji del vzhodne Evrope severovzhodno od Donave in severno od Črnega morja Sarmati, imenovani tudi Sauromati. Njihovo najbolj zahodno pleme se je imenovalo Jazigi ali Jaxidi. Vzhodno od Sarmatov so živeli Skiti. Oboji so bili turanskega, to je indoevropskega, Perzijskega sorodnega plemena. S Sarmati in Skiti so torej mejili Solvendci na

jugovzhodu. Na vzhodu, bliže obali Baltskega morja pa so živeli Balti, ki jih imenuje Tacitus Aesti (to ime pa so obdržali le Estonci, ki govore danes finskemu soroden jezik), in severovzhodno od njih Fenni (Finci). Na skrajni zahodni rob vzhodnoevropskega prostora pod Karpate so bili potisnjeni od Sarmatov Geti, katere so imenovali Rimljani Daci (Dakijci), kot trdi C. Plinius Secundus.

Nedvomno so Baltijci prebivali prej tudi na prostoru, ki so ga zavzeli Solvendci. Lahko pa si predstavljamo, da je bil tisti prostor, enako kot vsa vzhodna Evropa, redko naseljen, saj je vzhodno-evropski prostor še danes mnogo redkeje obljuden kot zahodna Evropa. Obljudenost ni mogla biti mnogo večja kot povprečno en človek na en kvadratni kilometer. Del prvotnih baltijskih prebivalcev se je verjetno pred Solvendci umaknil, ali pa so bili ubiti v boju, ostali pa so se asimilirali.

Solvendi tudi niso prevzeli za ljudstva, s katerimi so mejili na vzhodu in jugu, imen, katera so ta sama uporabljala zase, ampak so kratkoma imenovali vse Sörške, kar je pridevnik od besede Sör-av ali samo sör — jug. To je tem verjetneje, ker so se tudi sami imenovali s pridevnikom Solvendiske, kot dokazuje oblika Slovinc. Sörške je torej pomenilo Južni. Ta beseda pa je kmalu doživela običajno metatezo, bodisi pri Solvendih samih (saj so tudi v staronordijskem jeziku znani taki primeri, npr. rass (rit) iz ars), bodisi pri tistih ljudstvih in se tako spremenila v Röske. Od tod pa pride beseda ruski in Rusi. (Dalje)

Predstavniki Slovenske skupnosti izvoljeni v pokrajinske ustanove

Na seji tržaškega pokrajinskega sveta, ki je bil v sredo zvečer, so nadaljevali razpravo o gospodarskem programu in vlogi tržaške pokrajine v njem.

Ob tej priložnosti je predstavnik Slovenske skupnosti, pokrajinski odbornik za kmetijstvo, Saša Rudolf, obširno spregovoril o zadevah, ki se nanašajo na vprašanja, ki zadevajo naše kmečko prebivalstvo in zemljo ter zaščito kmečke lastnine pred brezobzirnimi nedeljskimi izletniki.

V svojem govoru je tudi odgovoril na napad liberalnega svetovavca Jona na dejavnost slovenske manjšine.

Rudolfova izvajanja bomo objavili prihodnjič.

Na isti seji je pokrajinski svet izvolil pokrajinske predstavnike v nekatere ustanove. Med drugim je postal prvi namestnik članov pokrajinskega odbora za nadzorstvo nad krajevnimi ustanovami advokat Aleš Logar; v davčni oddelku upravno-nadzornega odbora je prišel dr. Rudolf Marc; pokrajinski predstavnik v konzorciju šolskih patronatov pa je postal ravnatelj srednje šole v Dolini dr. Aldo Stefančič.

Vse tri zastopnike je predlagala Slovenska skupnost.

Glavo od parnih lokomotiv

Skoro neopazno so izginile — ali izginjajo — iz našega modernega sveta parne lokomotive. Nemški dnevnik »Münchner Merkur« jim je posvetil pred kratkim skoraj celo stran pod naslovom »Adijo, parna lokomotiva«. Danes jih še lahko vidimo, postavljene na stranske tire na kakih velikih železniških postajah, in pogled nanje je turoben. Nadomestile so jih električne lokomotive. Z njimi je postavljena na stranski tir tudi marsikatera otroška sanjarija. Koliko fantkov je nekdanj sanjarilo o tem, da bi postali strojevodje na močno puhajoči parni lokomotivi? Današnja električna lokomotiva je vse bolj praktična in bolj higienska, vendar pa še ne razvema toliko deške fantazije.

Značilno je — pripominja pisec članka

v omenjenem nemškem dnevniku — da niso ljudje nikoli protestirali proti dimu iz lokomotiv. Otroci so se celo nastavliali nad železniške nadvoze v upanju, da jih bo dim za hip popolnoma zagrnil. Toda razvoj od parne lokomotive do električne je bil nujen: pri parni lokomotivi je šlo 92% energije, ki jo je proizvajal premog, v zrak. Tega tudi vsa romantika parne lokomotive ni mogla odtehtati. Nedvomno bodo nove generacije obdale tudi današnje električne lokomotive z romantiko, saj ta se poraja iz lepih doživetij in te nudi lahko tudi nagla, tiha, močna električna lokomotiva, ki ne onesnaži pokrajine in poslopj z dimom, ne zažiga z iskrami gozdov ob progi in nas more hitro in udobno prepepljati v daljne dežele, o katerih sanjamo.

Iz kulturnega življenja

Kaj bo s slovenščino?

(Nadaljevanje s 6. strani)

usmerjene JNS, glavne opore Živkovičeve monarhistične diktature v Sloveniji. Spet nihče ne brani Slovincem, da ne bi smeli uporabljati slovenskega izraza namesto tujega, a vendar vztrajajo pri tujem. Zdi se celo, da gre pri tem za posebno, skoro nerazumljivo trmo, ki pa pomeni slab vzgled preprostim slovenskim bralcem.

Največji slovenski dnevnik se tudi prav malo brigajo za pravila slovenske slovnice. Tako lahko beremo tam npr. »Zelo prijateljski konec obiska Kaunde v Pekingu«, namesto Kaundovega obiska. Ali časnikarji res ne znajo slovnice (zakaj so si izbrali potem tak poklic, ki zahteva dobro znanje slovenščine in tudi raznih drugih jezikov?), ali pa jo nalašč prezirajo.

MIRNO NOSIJO POPAČENE PRIIMKE

Vse to dokazuje, da gre v bistvu bolj za malomaren odnos do slovenščine pri Slovincih samih kakor pa za namerno zapostavljanje slovenščine s strani drugih. To lahko opazimo tudi na Tržaškem, ko vidimo npr. v dobri slovenščini napisane lepake tržaškega županstva, nalepljene po naših vaseh, in v zelo slabi slovenščini pisane lepake ali liste tukajšnjih slovenskih organizacij, ali celo pojav, da slovenski ljudje opremljajo svoje gostilne in druge lokale samo z italijanskimi napisi in da mirno nosijo naprej italijanizirane priimke, katere so jim sramotno popačili pod fašizmom. Toda to je vprašanje, o katerem bomo še posebej spregovorili.

Glede na vse to je upravičeno zaskrbljeno vprašanje: kaj bo s slovenščino?

Spomini iz prve svetovne vojne

... 55 ... V RUSKEM UJETNISTVU ... Inž.-J.R. ...

Takrat me je vprašala starejša feldšerjeva, če se mi dopade Rusija. Odgovoril sem, da je ne poznam, saj sem videl samo kos Kijeve in malo mesta Benderi. Kako se mi dopade Benderi? Rekel sem, da na zunaj ni nič posebnega, a prav presojati ne morem, ker ga premalo poznam. Malakanka je rekla, da je Odesa zelo lepa. Odgovoril sem, da sem bral že v neki avstrijski zemljepisni knjigi, da je Odesa krasen pristan in lepo postavljeno mesto. Takrat sem se spomnil na vremensko opazovanje in sem prosil Dunjo, naj pogleda, koliko je ura. Bila je pol devetih. Izpraznil sem kozarec s čajem, se zahvalil in odšel. Prav nič nisem bil zadovoljen: ne sam s seboj, ne z večerom, ne z novimi znanci. A Dunja je srček. Ne smem se igrati z njo! Na kaj resnega tako ne morem misliti.

Dan in pol pozneje je zopet pripeljala kočija iz Kišineva. Izstopila sta praporščak v uniformi in še en gospod, ki je bil tudi zadnjič z gubernatorjem. Ravnatelj je bil zopet boljše oblečen, barinja pa v pompu. Prisedli so k čaju z varenjem in piškoti, potem je civilni gospod izlekel neko uradno kuverto in začel brati. V glavnem je bilo rečeno, da naj se zaradi izjemnih razmer skrči delo na preizkuševališču na najbolj nujno. V bistvu je bilo potrjeno ono, o čemer me je ravnatelj zadnjič obvestil.

Novo je bilo le to, da ravnatelj lahko sam v nujni potrebi kaj spremeni na dejavnosti preizkuševališča, ker je komisija ugotovila, da je spreten in uvideven strokovnjak. O važnejših spremembah pa mora pozneje obvestiti komisijo.

Civilni gospod je potem dejal, da hoče z Nikolajem Stepanovičem pretresti finančno stran zadeve in zato želi, da se odstraniva s praporščakom. Odšla sva, najbrž oba prav rada. Šla sva v rastlinjak in se tam vsedla na klopi.

»Vi ste katolik?« me je vprašal.

»Vsa šestorica smo katoliki,« sem pritr dil.

»Tudi jaz sem katolik, ker jaz Poljak.«

Iz žepa je izlekel polo tankega papirja in zelo sem se začudil, da je bila na mnogih mestih vtisnjena slika avstrijskega cesarja. Podvil in odtrgal je košček papirja, velikega kot za cigareto, privlekel iz torbe zavoj lepega in zelo prijetno dišečega tobaka in si napravil cigareto.

»Imam tudi cigarete,« je rekel in privlekel iz torbe škaflo cigaret z dolgimi ustniki, »a kakšenkrat si privoščim te, ker so mnogo boljše.« Tedaj je začel govoriti poljski, kar sem razumel, odgovarjal pa mu sem s slovansko mešanico, kateri je bila za podlago češčina. Tako dobro me je razumel, da se mu je zdelo, da govorim neko

poljsko narečje iz Slezije. Zvita cigareta pa je prijetno dišala, še najbolj podobno čokoladni.

»Vi kadite?« je vprašal.

»Ne! A ta tobak bi kadil, ker se zdi res dober.«

Spomnil sem se na svoje 15. leto, ko sem napravil par dimov iz neke cigarete, pa mi je hotelo obrniti želodec. A ta prijetni duh me je zapeljeval, hudobni duh pa zapeljal. Poljak mi je napravil cigareto, oslinil pa sem jo sam. Prižgal mi je. Dišeča, prijetna, dobra, okusna kot najboljši kakao. Šla mi je do dna pljuč in vrha možganov.

To je bilo pred 50 leti in neštetokrat sem se v tem času spomnil na tisti tobak in se še nisem dokopal do jasnega, kaj je bilo z njim. Vedno bolj se nagibam k prepričanju, da je bil prepojen s kakšnim posebnim mamilom.

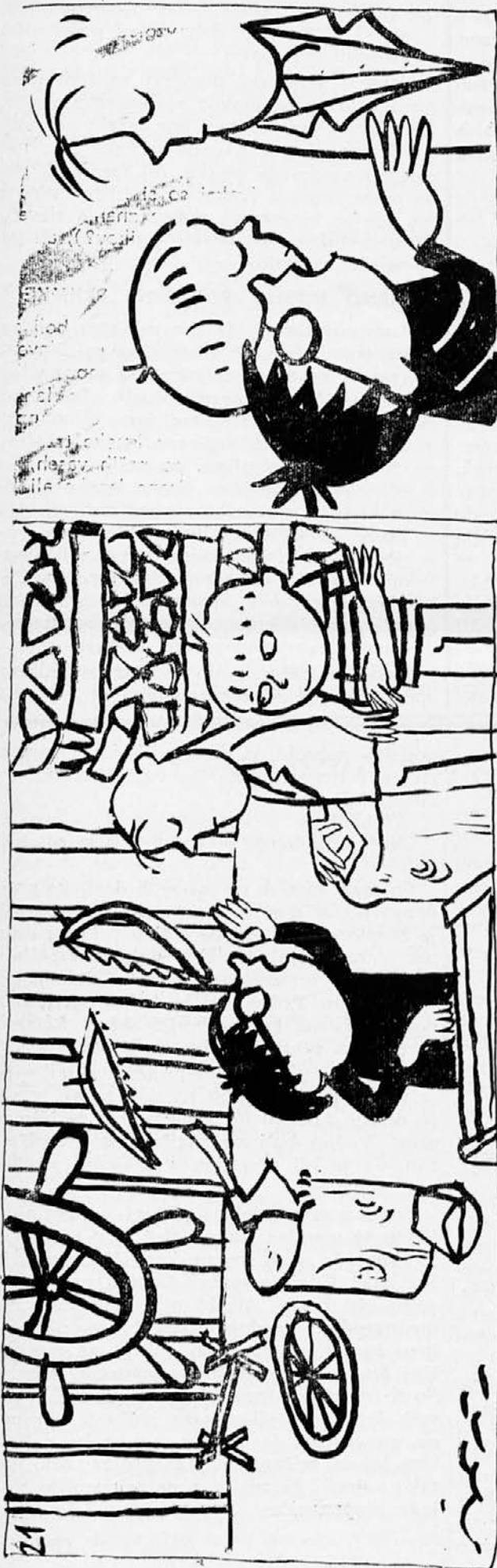
Udobno sva sedela na klopi v rastlinjaku in se menila: Kako daleč je v Kišinev? 15 km! Je v Kišinevu katoliška cerkev? Dve sta! Kdaj je maša? Gotovo vsako nedeljo ob 9. uri. Ali bi mi smeli tja? Po mednarodnih predpisih nas bi morali gotovo spremljati tja, vsaj enkrat na mesec. Kaj če bi on to omenil ravnatelju? Bom! So li trgovine odprte ob nedeljah v Kišinevu? So! Je pravilna naša plača 6 rubljev na mesec? Žal je, a vam osebno bo z Novim letom zvišana na 12 rubljev. Kdo je tako odločil? Komisija, a na priporočilo Nikola Stepanoviča.

(Dalje)

Srečka na podstrešju

Riše ANDREJ NOVAK

11

boj, ki je bil miza. Precej časa so takole brez besed razmišljali, nato pa je Marko še bolj povesil pogled in tiho dejal:

»Darko ima prav, naše početje ni bilo pošteno.«

»Ampak fanta, saj sta videla, brez risalnih žebličkov ne gre!« je pomisljal Pik. »Sicer pa, pričakujemo do jutri, kajti jutri je težko pričakovani dan. Zrebanje! Potem bomo ukrepali naprej!«

Dario pa se ni prav nič veselil uspeha. Cemer-no je strmel pred se.

»Kaj pa je s teboj? Si limono grizel?«

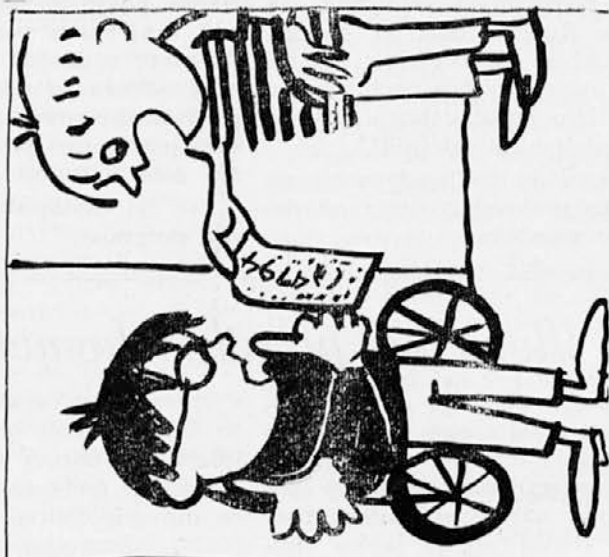
»Vesta kaj, fanta, razmišljal sem o našem početju.« je resno dejal Darko in ju pogledal. »Tale o navstavljanju risalnih žebličkov kolesarjem je sicer dobra ideja, lepa pa ni in takšen zaslužek ni pošten. Prigoljufan denar ne prinese sreče.«

Obrmolnil je. Vsi trije so nemo bolščali v za-

21. V ponedeljek so bili vsi trije že zgodaj zjutraj v »Podmornici«.

»Fanta, poslušajta.« je dejal Marko zmagovalno, »včeraj smo zaslužili tri tisoč osemsto petdeset lir!«

»Hura!« je vzkliknil Pik. »Prihodnjo nedeljo bom nastavljal dve škatlici risalnih žebličkov, Pih, puh, pih bodo spet pokale zračnice in zaslužili bomo dvakrat več.«

»Beži, beži, slaba šal!« je nejevoljno zabundral Darko, ko se je Pik ves zadihan zaustavil ob njem. »Prvi april je že minil, do naslednjega se spomni kaj boljšega.«

Pik je mrzlično potegnil iz žepa zmečkan rdeč list.

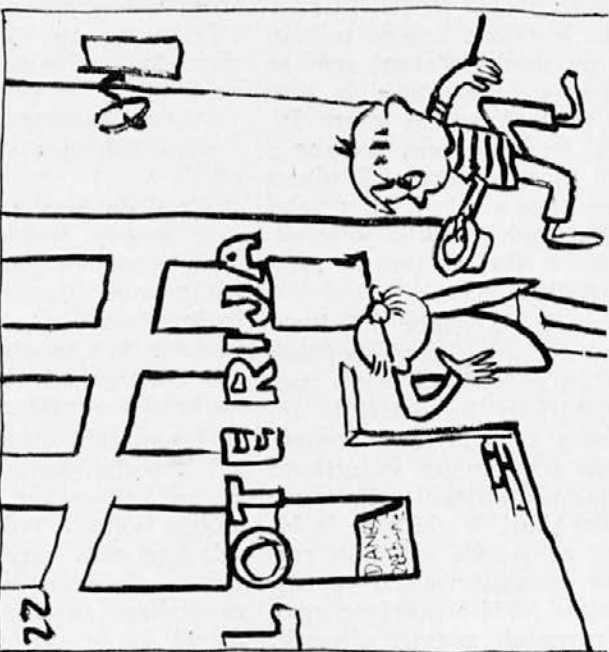
»Poglej nejevernež, pravkar natisneno loterijsko poročilo! Srečka z zadnjimi štirimi številkami 4794 je zadela četrtilijona. Fant, dvesto petdeset tisoč!«

mu je Pik rotisnil klobuk v roke in švignil okrog vogala, da se še ozreti ni utegnil za njim.

Pik je tekel po ulicah, kar so ga nesle noge. Mi-mo-droči so se začuden ozirali. Ves zasopel je pri-tekel k Darku, ki je pred hišo ravno čistil svoje kolo.

»Darko, Darko!« je vpil že od daleč. »Zadeli smo, na loteriji smo zadeli! Hura!«

22. Pik je pridiral iz loterijske direkcije, kot bi ga izstrelili s katapultom. Zdrvel je mimo iz-ložbe z velikim napisom DANES ZREBANJE in se s tako silo zaletel v starejšega pešca, da mu je zbil klobuk z glave.

»Pardon, oprostite, ampak...«

»No, no, no...« Se preden je razoglavil možak utegnil nacet kratko predavanje o lepem vedenju,